

Goud in de samenleving

De maatschappelijke impact van sportfoundations

Amsterdam, 2 februari 2012

**drs. Patrick van Beukering
Master in Management Consultancy**

Vrije Universiteit | PGO-MC

Samenvatting

Sportfoundations zijn vernieuwende en ondernemende organisatie. Nieuwkomers met passie die hun ambities via sociale programma's laten zien in de wereld van sport en spel, onderwijs en gezondheid. Sportfoundations opereren daarmee in een context met uiteenlopende instituties: het bedrijfsleven, overheden, media. In deze complexiteit weten ze op creatieve wijze economische én sociale impact te genereren. Effecten die betrekking hebben op individuen, groepen en bredere maatschappelijke actoren. Op basis van een verkennend onderzoek wordt in een drieluik als eerste de vraag beantwoord wat de maatschappelijke impact van sportfoundations is (deel 1). Vervolgens wordt stilgestaan bij de manier waarop de impact wordt bereikt en hoe deze is te verklaren (deel 2). Dit geeft een beeld van de werkwijze van de verschillende sportfoundations. Hoe die impact verder kan worden uitgebreid is het onderwerp van het laatste deel (deel 3). Naast sportfoundations zelf hebben acht sportdeskundigen het onderzoek voorzien van hun kennis en visie over sportfoundations. Elk onderzoeksdeel sluit af met aanbevelingen voor overheden, bedrijfsleven en sportfoundations.

Summary

Sports foundations are innovative and entrepreneurial organizations. They are ambitious newcomers. They fulfil their social ambition by offering public programmes in the fields of sport, games, education and healthcare. sports foundations operate in a complex environment (context) with other institutions in the fields of business, government and media. In this complex environment they are in a creative way capable of generating economic and social impact. This impact relates to individuals, groups and more general stakeholders. The exploratory study is presented in three sections. The first section answers the question of what the social impact of sport's foundations actually is (part 1). The second section examines how the impact is achieved and how it can be explained (part 2) by way of looking at the ways in which various sports foundations operate. The third section describes how the impact can be expanded (part 3). In addition to sports foundations themselves, eight sports experts share their knowledge and vision on this theme. Each section concludes with recommendations for government, business and sports foundations.

Aanleiding

Achmea ‘ontzorgt’ door het openen van Healthcare centers. Verzekeringnemers gaan sporten. De Duitse voetballer Bastian Schweinsteiger brengt chipsetend Duitsland in beweging. Hij wordt het gezicht van het stimuleringsprogramma ‘Fit am Ball’ van fabrikant Funnyfrisch¹, een initiatief van de “Deutsche Sporthochschule te Köln”. Maar er gebeurt veel meer tussen sport, bedrijfsleven en samenleving. Sport beweegt.

De BV Nederland kan bijna 1 miljard uitsparen als alle medewerkers gaan sporten². Om kans te maken op de Olympische en Paralympische Spelen van 2028 in Nederland moet de sportparticipatiegraad in Nederland van 65 naar 75 procent. 1,7 miljoen mensen moeten in beweging komen. Het kabinet zet vol in op sporten en bewegen in de eigen buurt.³ Samenwerking wordt gezocht met gemeenten, het bedrijfsleven, onderwijs en de naschoolse opvang. Top- én breedtesport blijven belangrijke prioriteiten. Verder moet de economische betekenis van sport meer worden benut; sport is een goed platform voor vernieuwend ondernemerschap en export.

Op het sportpodium ondernemen ook steeds meer sportfoundations, organisaties van (ex)topsporters: Internationaal zien we *Livestrong* van Lance Armstrong en nationaal zijn de Richard Krajicek en Johan Cruyff Foundation de meest bekende. Sport is niet alleen meer een recreatieve sociale aangelegenheid maar ook een belangrijke economische én maatschappelijk factor⁴ geworden.

De politiek, de overheid, het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties zijn er steeds meer van doordrongen dat sport en bewegen niet alleen bijdragen aan integratie, gezondheidsbevordering, sociale cohesie, maar ook algemener aan het versterken van normen en waarden in de samenleving. In het verlengde hiervan, en met de Olympische spelen van Londen 2012 en Rio de Janeiro in 2016 in het vooruitzicht, besteed ik aandacht aan de maatschappelijke waarde van sportfoundations.

In een drieluik presenteer ik resultaten van mijn onderzoek naar 13 (inter)nationale sportfoundations. Hiervoor zijn individuele semi-gestructureerde gesprekken gevoerd met *founders* en medewerkers van sportfoundations zelf. Om de bevindingen in zijn context goed te kunnen beoordelen heb ik tevens semi-gestructureerde gesprekken gevoerd met 8 sportdeskundigen. Ik heb de verkregen kennis aangevuld met data uit deskresearch door het bestuderen van jaarverslagen, artikelen en websites. Bij de selectie van sportfoundations zijn de volgende criteria gehanteerd. Alle onderzochte (inter)nationale foundations zijn actief in de sport, hebben (ex)topsporter(s) (van wereldniveau) als “founder” of “ambassadeur(s)”, hebben als doel meerwaarde te scheppen voor individuen, groepen of bredere maatschappelijke actoren en waren bij aanvang van het onderzoek minimaal al een jaar actief.

In dit drieluik wordt als eerste de vraag beantwoord wat de maatschappelijke impact van sportfoundations is (deel 1). Dit biedt een eerste overzicht van en inzicht op hun maatschappelijke betekenis. Vervolgens wordt stilgestaan bij de manier waarop de impact wordt bereikt en hoe deze is te verklaren (deel 2). Dit geeft een beeld van de werkwijze van de verschillende sportfoundations. Waar die impact mee samenhangt en hoe die verder kan worden uitgebreid is het onderwerp van het laatste deel (deel 3).

In dit eerste deel wordt eerst de organisatievorm van foundations beschreven. Vervolgens komen de opkomst van sportfoundations en de context waarin ze actief zijn aan bod. De maatschappelijke impact – waartoe ik mij beperk - wordt beschreven aan de hand van het begrip sociale impact en het meten hiervan. Dit leidt tot een overzicht van en inzicht in wat de onderzochte sportfoundations aan kwantitatieve, kwalitatieve en neveneffecten genereren. Dit wordt aangevuld met een schets van het beeld dat sportdeskundigen hebben van de opkomende sportfoundations. Conclusie en aanbevelingen sluiten dit eerste deel af.

In de hier geanalyseerde onderzoeken naar sportfoundations wordt met name stilgestaan bij de bijdrage van *afzonderlijke* sportfoundations. Dit gebeurt bijvoorbeeld door het gebruik en het belang van moderne trapveldjes⁵ te onderzoeken, door onderzoek te doen naar de maatschappelijke bijdrage van de playgrounds⁶ of door het peilen van de output van sportprojecten voor kinderen met een beperking bij partnerorganisaties die door een foundation worden ondersteund⁷.

Het doel van dit drieluik is helderheid te creëren over het opkomende fenomeen van sportfoundations in het algemeen, door te analyseren wat bij de foundations afzonderlijk is waargenomen. Op basis van deze analyse wordt een beeld gevormd van de huidige en mogelijk toekomstige sociale impact van dit soort foundations (kwantitatief, kwalitatief en betreffende neveneffecten). Uit het beeld dat naar voren komt, worden conclusies en aanbevelingen gedaan aan landelijke en lokale overheden, sportfoundations, verzekeraars en andere betrokken instanties en bedrijven.

Foundations: een fenomeen

The English word “foundation” is derived from the Latin word “fundatio”. In the Classical Latin the word has a technical meaning in the field of architecture.

- H. Coing, ‘Remarks on history of Foundations and their rol in Promotion of Learning’

In de Angelsaksische landen en vooral in de Verenigde Staten ligt de bakermat van foundations. Vooral rijke Amerikanen zoals Andre Carnegie (met zijn credo “*gospel of wealth*”⁸) en Bill Gates zijn in de twintigste eeuw een foundation gestart om iets terug te doen voor de samenleving. Op deze wijze hebben foundations een positie verworven in de Amerikaanse en later ook in andere, waaronder de Europese, samenleving. Een dergelijke nieuwe organisatievorm behoeft wetgeving (fiscaal en ten aanzien van juridische status), wat leidde tot de formele definitievorm van het fenomeen ‘foundation’. Zowel de Europese als de Amerikaanse definitie bevatten specifieke elementen zoals *non-profit*, *capital (funds)*, en *social / benefit elementen* die naar mijn mening kenmerkend zijn voor een foundation. De overkoepelende Europese organisatie voor foundations (de EFC) hanteert de volgende definitie:

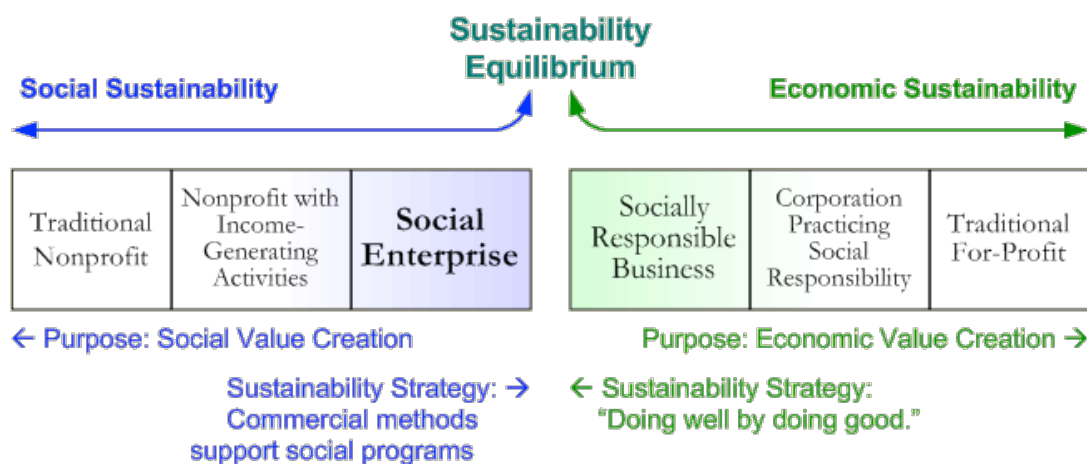
*separately-constituted **non-profit** bodies with their own reliable source of income, usually but not exclusively from an endowment or **capital** with their own governing board and their financial resources for educational, health-related, social, research oriented, cultural, or **other public benefit purposes** either by making grants to third parties or operating their own programs and projects.*⁹

In de Verenigde Staten wordt door het National Foundation Center de volgende definitie gehanteerd:

a nongovernmental, **non-profit** organization with its **own funds** (usually from a single source, either an individual, a family, or a corporation) and program managed by its own trustees and directors, established to maintain or aid educational, social, charitable, religious, or other activities serving the common welfare, primarily by making grants to other non-profit organizations.¹⁰

Non-profits of profit

In eerste instantie lijkt het of we sportfoundations zouden moeten scharen onder non-profits, maar misschien zouden we ook kunnen spreken van sociaal ondernemers die vallen onder sociaal maatschappelijk ondernemen. Volgens Kim Alter¹¹ is het spectrum van maatschappelijk ondernemen de laatste decennia uitgebreid. In *Social Enterprise Typology* spreekt zij over een hybride spectrum waarin sociale entiteiten zoals foundations mogelijk ook acteren. In het spectrum (zie Figuur 1) is sprake van twee hoofdcategorieën die allebei een afzonderlijk doel hebben. Winst, het rendement voor de aandeelhouders, is het primaire doel van bedrijven en organisaties die economische duurzaamheid nastreven. Aan de andere kant van het spectrum is sociale impact het primaire doel van organisaties die sociale duurzaamheid nastreven.

Figuur 1: Hybride spectrum van sociaal ondernemen

Non-profit-organisaties, waaronder ook sportfoundations, hebben als doel sociale (maatschappelijke) meerwaarde te creëren en zijn daarmee sterk afhankelijk van financiering in de vorm van fondswerving en subsidies. Voor profit-organisaties geldt dit in mindere mate. Zij zijn opgericht om economische waarde te genereren met daar waar mogelijk een sociale bijdrage in de vorm van maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO). Dit laatste kan een positieve werking hebben richting de markt waarin wordt geacteed. Beide types organisaties zullen naar verwachting verschillende strategieën hebben om hun afwijkende doelstellingen te realiseren en duurzaam te kunnen werken. Concreet betekent dit dat het bij profit-organisaties zal gaan over commerciële business planning en bij non-profit veel meer over kostendekkende business planning. Alter spreekt in dit kader over een duale waardecreatie waarbij non-profit-organisaties met hun sociale doelstelling te maken hebben met twee dominante krachten. Ten eerste is de gewenste sociale verandering gebaat bij een innovatieve en ondernemende wijze gefundeerde aanpak. Ten tweede is ten aanzien van de duurzaamheid de organisatie gebaat bij een (uiteenlopende) stroom aan financiële middelen die zorgen voor de continuering van de activiteiten. Via dit verschil komt Alter tot een groot aantal onderscheidende eigenschappen

die organisaties op een bepaalde plek in het spectrum plaatsen. De inzet van *businessstools* om sociale doelstellingen te bereiken, de inzet van sociaal verworven gelden versus commercieel verworven kapitaal en de mate waarin een ondernemersstrategie wordt gevolgd om missie te verwezenlijken zijn hier drie voorbeelden van.

In dit hybride spectrum van sociaal tot winstgericht ondernemen begeven de sportfoundations zich ook. Met hun non-profitbenadering en sociale doelstellingen worden zorgvuldig en bedrijfsmatig de fondsen beheerd om met commerciële gedrevenheid te werken aan maatschappelijke impact.

Foundations van (ex)topsporters anno 2011

De afgelopen twee decennia hebben veel (ex)topsporters hun tweede carrière invulling gegeven met de start van een sportfoundation rondom een maatschappelijk thema. De sportfoundations in dit onderzoek zijn opgericht tussen 1994 en 2010 (zie Tabel 1).

Naam	Jaar
Right To Play (incl. periode Olympic Aid)	1994
Andre Agassi Foundation for Education	1994
Johan Cruyff Foundation	1997
Richard Krajicek Foundation	1997
Lance Armstrong Foundation	1997
Laureus ¹²	2000
Esther Vergeer Foundation	2004
Dirk Kuyt Foundation	2005
Bas van de Goor Foundation	2006
Stichting Lornah Kiplagat Foundation	2007
Tommy Berden 'Squashingkids'	2007
Ruud van Nistelrooy Academy	2009
Giovanni van Bronckhorst Foundation	2010

Tabel 1: Jaar van oprichting sportfoundations onderzoek 'Goud in de samenleving'

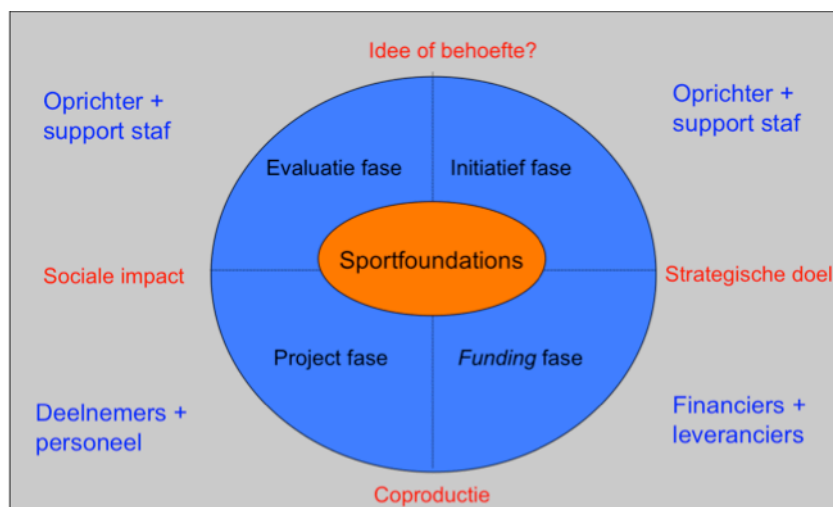
De maatschappelijke thema's waarop deze sportfoundations zich richten zijn gezondheid, educatie en sociale welzijnsvraagstukken. Sport en spel spelen hierin doorgaans een belangrijk rol. De Johan Cruyff Foundation - die in 2011 haar 14-jarig bestaan viert - is hiervan het meest spraakmakende Nederlandse voorbeeld. Maar Cruyff is zeker niet de enige of de eerste. Veel nationale en internationale topsporters gingen hem voor. Andre Agassi kwam met zijn foundation op het gebied van onderwijs. Johann Olav Koss ging als belangrijkste ambassadeurs van Olympic Aid in 1994 van start met actieve fondsverwerving. Deze laatste organisatie was de voorloper van Right To Play die thans als missie heeft het verbeteren van het leven van kinderen in de meest achtergestelde gebieden ter wereld, door de kracht van sport en spel in te zetten voor ontwikkeling, gezondheid en vrede. Dit is slechts een kleine greep voorbeelden uit vele. De sportfoundations die ik heb onderzocht voor dit artikel streven de volgende missies na (tabel 2) .

Foundation	Missie
Johan Cruyff Foundation	“De Johan Cruyff Foundation brengt jeugd in beweging” en is een non-profit-organisatie die zich richt op het bevorderen van het geestelijk en lichamelijk welzijn van kinderen en jongeren.
Richard Krajicek Foundation	Het stimuleren van sportieve activiteiten, in een sociaal veilige situatie, voor jongeren in die wijken waar de mogelijkheden beperkt zijn.
Esther Vergeer Foundation	Het betrekken van jongeren met een handicap op sympathieke en praktische wijze bij de gehandicaptensport.
Bas van de Goor Foundation	Het verhogen van de kwaliteit van leven voor mensen met diabetes (type 1 en 2) door middel van sport.
Dirk Kuyt Foundation	Het steunen en organiseren van sportprojecten voor mensen met een beperking.
Ruud van Nistelrooy Academy	Het bijdragen aan de persoonlijke en sociale ontwikkeling van meisjes en jongens tussen de negen en veertien jaar die weinig kansen ervaren doordat ze opgroeien in een kansarme omgeving, en/of leven met een (milde) fysieke of psychische beperking.
Stichting Lornah Kiplagat Foundation	De foundation: 1. dwingt deelname aan het (basis)onderwijs voor kansarme meisjes af. 2. laat getalenteerde Keniaanse studenten in de Verenigde Staten of Europa studeren. De daar opgedane kennis kan vervolgens in Kenia worden gedeeld. 3. geeft hiv/aids-voorlichting aan meisjes op school.
Tommy Berden ‘Squashing Kids’	Het Squashing Kids programma laat zo veel mogelijk kinderen in Nederland kennismaken met squash.
Giovanni van Bronckhorst Foundation	Het samen met kwalitatieve partners initiëren en identificeren van projecten die een ideale situatie en beschermde omgeving creëren waar kinderen zich thuis voelen en de ruimte krijgen voor kennisontwikkeling en zelfontplooiing.
Livestrong (Lance Armstrong Foundation)	Het stimuleren van de kankergemeenschap om in de onvervulde behoeften van de overlevenden van kanker te voorzien.
Andre Agassi Foundation For Education	Een educatieve organisatie die zich inzet voor het transformeren van het Amerikaanse openbare onderwijs voor achtergestelde jeugd. De foundation steunt deze hervorming door deel te nemen in partnerschappen die leiden tot kwalitatief goed onderwijs en die kansen verrijken.
Right to Play (Johann Olav Koss)	Het verbeteren van het leven van kinderen in de meest achtergestelde gebieden ter wereld door de kracht van sport en spel in te zetten voor ontwikkeling, gezondheid en vrede.
Laureus	Het aanpakken van maatschappelijke problemen middels de kracht van sport.

Tabel 2: Missies sportfoundations volgens jaarverslag en/of website

De context van sportfoundations

De context waarin de sociale impact van sportfoundations wordt gecreëerd is afhankelijk van een aantal factoren. Deze laten zich het best omschrijven aan de hand van 4 procesmatige fases of stappen die de aanpak bij sportfoundations typeren. Deze fasering is niet per definitie chronologisch; de fases kunnen elkaar ook overlappen (zie figuur 2). Ter verduidelijking zijn per fase de belangrijkste stakeholders benoemd en de afzonderlijke resultaten.

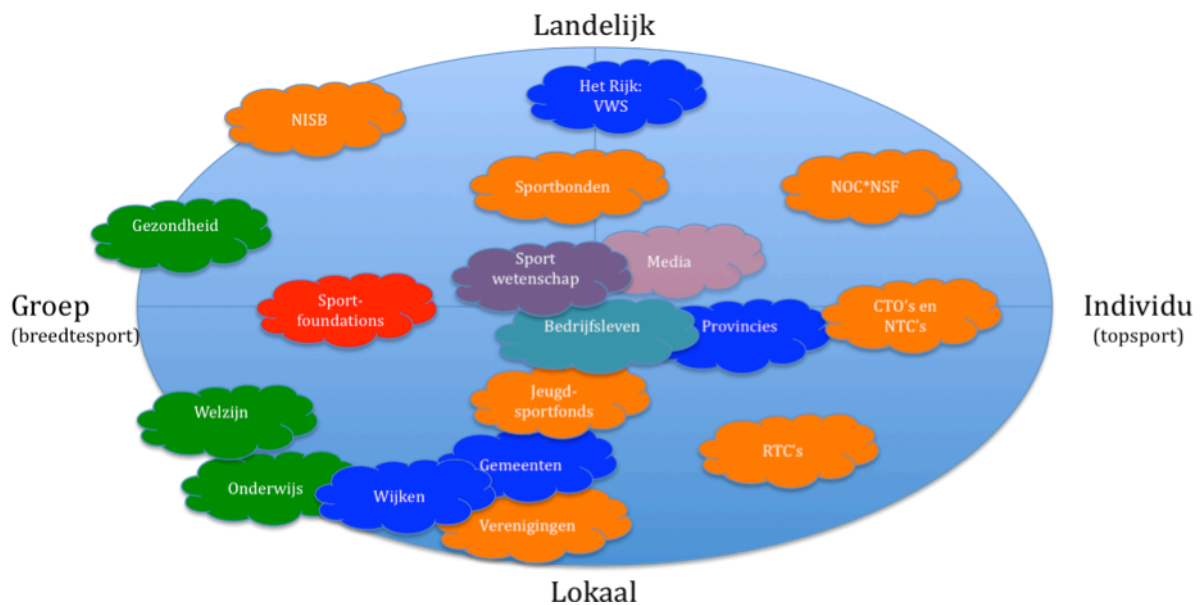

Figuur 2: De context en het proces dat sportfoundations doorlopen.

1. Vanuit een ideaal van een (ex)topsporter of gesignaleerde sociale behoefte komt een initiatief voort, de initiatieffase. Uitgewerkt in een missie en visie leidt dit idealiter tot één of meer strategische doelen: het concept waarmee de sportfoundation gaat werken. De stakeholders in deze fase zijn de oprichter zelf, aangevuld met support staf of externe expertise.
2. Waar bestaande instituties als sportbonden en koepels worden gefinancierd vanuit de overheid zijn sportfoundations geheel afhankelijk van geld vanuit de markt. Het vinden van voldoende middelen (financieel en materieel) is daarom in deze tweede (*funding*) fase de belangrijkste activiteit. Het gaat hier over werving van die middelen die voor financiers en leveranciers sociale en/of economische meerwaarde kunnen hebben. Het doel in deze fase is te komen tot een (duurzame) financiering en praktische invulling van een (duurzame) samenwerking. De stakeholders in deze fase zijn dan ook het bedrijfsleven, (locale) overheden en sportverenigingen.
3. De projectfase is de fases waarin de gestelde doelen in concrete projecten worden gerealiseerd. het moment waarbij de sociale impact vorm krijgt. De stakeholders in deze fase zijn de deelnemers zelf die door een combinatie van professionals, vrijwilligers en ambassadeurs worden ondersteund en worden blootgesteld aan sport en spel, educatie of informatie teneinde sociale impact te genereren.
4. In de evaluatiefase komen de kwantitatieve, kwalitatieve en mogelijke neveneffecten aan de orde. Deze verschaffen op hun beurt input voor het opnieuw doorlopen van de fases. De evaluatie kan leiden tot het aanscherpen van bestaande sociale programma's en het invulling geven aan nieuwe initiatieven en behoeften. De stakeholders in deze fase zijn primair de oprichter zelf, ondersteund door zijn staf, al dan niet aangevuld met externe deskundigheid zoals een bestuur of een raad van toezicht. Maar ook de deelnemers (en media) en het bedrijfsleven als financier kunnen stakeholders zijn in deze fase.

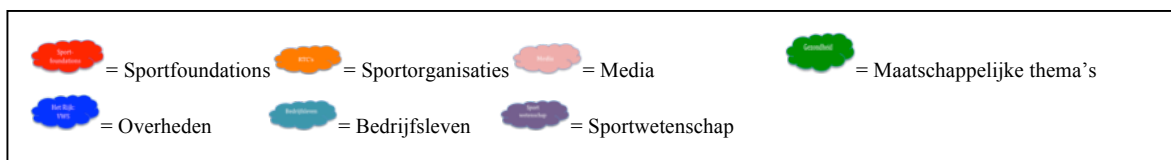
Positie in speelveld

De sociale impact van de uiteenlopende missies op het gebied van gezondheid, welzijn en educatie worden door sportfoundations bereikt in een landschap waarin veel partijen actief zijn. Spelers in dit landschap hebben landelijke of lokale belangen die georiënteerd zijn op groepen en/of individuen. Sportfoundations hebben als deelnemers meestal individuen die samen in een groep actief zijn. Projecten en programma's vinden landelijk en lokaal plaats (zie Figuur 3).

Figuur 3: Sportfoundations en hun speelveld.¹³

Legende:

Sociale impact

Latané omschrijft sociale impact als: een grote verscheidenheid van veranderingen in de fysiologische toestanden en subjectieve gevoelens, motieven en emoties, cognities en overtuigingen, waarden en gedrag, die zich voordoen in een individu, mens of dier, als gevolg van de echte, impliciet of ingebeelde aanwezigheid of acties van andere individuen. Sociale impact bij sportfoundations kan worden beschouwd als de effecten op een groep of samenleving als gevolg van sport en spel of een evenement. De sociale impact wordt volgens Latané¹⁴ gerealiseerd door drie aspecten: (1) De kracht (intensiteit) van de zender, denk hierbij bijvoorbeeld aan status (van de (ex)topsporter) en directe persoonlijke invloed op een persoon, (2) de directheid en nabijheid zowel in afstand als in tijd en (3) de hoeveelheid personen met gelijke mening. Als psycholoog heeft Latané het in zijn definitie in het bijzonder over veranderingen die zich binnen het individu voordoen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het vergroten van zelfverzekerdheid. Indien sociale impact volgens Latané zich voordoet bij meerdere individuen tegelijk worden groepen (gehandicapten, jeugd en ouderen) bereikt die bijvoorbeeld meer samen gaan bewegen of een buurt of maatschappij waarin de sociale cohesie wordt versterkt door de komst van speelveld(en). Drie aangrijpingspunten (individu, groep en maatschappelijk niveau) hebben we zo om de sociale impact van sportfoundations te kunnen duiden.

Het meten van sociale impact

Voor dit onderzoek zijn semi-gestructureerde individuele gesprekken gehouden met overwegend eindverantwoordelijke van sportfoundations en sportdeskundigen rondom onderwerpen als het ontstaan van de sportfoundations, strategische en tactische zaken, bedrijfsvoeringsactiviteiten, de rol van de (ex)topsporter en uiteraard de beoogde en bereikte effecten. In deze gesprekken is geconstateerd dat bij sportfoundations naast het grote belang van structurele fundraising een toenemende vraag is naar het belang van het meten van de sociale effecten. Ondanks dit laatste belang is er nog geen sprake van één evaluatiemethode die wordt gehanteerd daar waar het sociale impact betreft. De complexiteit van het goed kunnen meten speelt hier een rol. Coalter¹⁵ en zijn collega's verklaren dat die complexiteit voortkomt uit het feit dat het lastig is de effecten van sociale programma's toe te wijzen aan één specifiek element. Maar ook het gebrek aan eenduidige evaluatiemethoden, en het ontbreken van consensus over de indicatoren bij de uitvoerders geven zij als verklaring aan van het feit dat het meten zo lastig is.

Een startpunt om toch de sociale impact van sportfoundations te evalueren is te achterhalen wat de rationele doelen zijn die sportfoundations beogen te bereiken met hun sociale veranderingsprogramma's. Ten Have¹⁶ noemt dit ook wel de "rationaliteit" of "The Theory of Change". Bij het achterhalen van die rationele doelen bij sportfoundations ligt gelijk ook de angel. In commerciële organisaties, waar het om indicatoren als financiële winst en marktaandeel gaat, zijn verwachtingen eenvoudig meetbaar en te rationaliseren. Organisaties met een sociale intentie, zoals sportfoundations richten zich op maatschappelijke langetermijneffecten. Deze zijn op voorhand niet altijd voorzien van kritische meetbare succesfactoren. Het effect betreft vaak meer een gewenste richting die wordt nagestreefd dan een hard te definiëren doel.

De literatuur geeft weinig indicatoren die specifiek zijn bedoeld voor de evaluatie van sociale programma's in sport en spel. *Sport England*¹⁷ is met hun evaluatieraamwerk hier een uitzondering op. Het betreft een evaluatiekader voor het meten en bewaken van prestaties in de sport.

Evaluatieraamwerk van *Sport England*

Het doel van dit evaluatieraamwerk is een bijdrage te leveren aan de rechtvaardiging van interventies. Sportfoundations zouden hier hun voordeel mee kunnen doen. Het evaluatieraamwerk maakt onderscheid tussen basis, focus en een 'actieonderzoek'. In de basisevaluatie wordt een project geëvalueerd. Dit levert kwantitatieve informatie (aantal en soort deelnemers) op over het gehele project. Vastgesteld kan bijvoorbeeld worden of en waarvoor het geld is geleverd. Maar ook prestaties (van sport en spel of onderwijs) zouden onderling vergeleken kunnen worden. Onder de focusevaluatie bevinden zich meer de casestudies (aanvullend kwalitatief onderzoek). In deze studies wordt aangegeven wat werkt of wat goede voorbeelden blijken te zijn en wat nog geleerd en verbeterd kan worden. Maar ook moet hier gedacht worden aan het meten van de kwaliteit van de sportervaring of -beleving die door de sportfoundation is georganiseerd. Dit kan bijvoorbeeld een tevredenheidsindicator zijn om te bepalen of de specifieke doelen van het project zijn behaald, maar ook de vermelding in sportprogramma's op televisie. Het kan de participatie aan projecten en evenementen verstevigen. In de 'actieonderzoek-evaluatie' wordt gedetailleerd en zorgvuldig gekeken hoe en waarom de sociale impact werkt. De verkregen wijsheden (uit de focusevaluatie) of nieuwe ideeën worden in deze evaluaties getest. *Sport*

England betoogt dat indien alle betrokken partijen het belang van dit soort evaluaties onderkennen het sportorganisaties in staat stelt:

- uit te vinden wat wel en niet werkt en waarom,
- projecten te verbeteren,
- te tonen wat de werkelijke impact en resultaten zijn,
- het strategisch proces te verhelderen,
- te bepalen wat de ‘return on investment’ is en
- te rapporteren aan de stakeholders.

Waargenomen meetmethodes en effecten

De huidige meetmethodes zijn enerzijds kwantitatief. De sportfoundations houden bijvoorbeeld deelnemersaantallen bij en het aantal clinics en evenementen dat is verzorgd. Anderzijds worden – bij de organisaties die langer bezig zijn - kwalitatieve evaluaties waargenomen in de vorm van focusgroepdiscussies, observaties, vragenlijsten, interviews, 0-metingen en vervolgmetingen. Als laatste, en zeker van belang, is het meten van neveneffecten geconstateerd. Omdat sommige sportfoundations zich nog in een opstartfase bevinden, vindt daar nog geen of weinig evaluatie plaats zodat ook nog niet over daadwerkelijke effecten kan worden gesproken. Enkele illustratieve citaten:

Resultaten en effecten van projecten worden ter plaatse gemonitord en gemeten door Right To Play. Meten gebeurt kwantitatief, zoals het tellen van het aantal deelnemers dat we bereiken, met en zonder handicap, het aantal meisjes versus jongens, de leeftijd, het aantal mannelijke versus vrouwelijke coaches etc. Daarnaast kijken we kwalitatief door gedrag te observeren, je streeft immers naar gedragsverandering. Het meten daarvan blijft toch heel lastig. Je ziet in ieder geval meteen dat het plezier en ontspanning geeft. We gebruiken onder andere focusgroepdiscussies, observaties, vragenlijsten, interviews, 0-metingen en vervolgmetingen en vergelijken groepen kinderen die meedoen met Right To Play programma's met groepen die niet meedoen. Zo kijk je naar verschillen in wat kinderen weten, het kennisniveau over bijvoorbeeld gezondheidszaken (malaria en hiv/AIDS). Dat zijn namelijk ook onderwerpen die spelenderwijs aan de orde komen in onze activiteiten. Maar ook gedragsaspecten als mondigheid, mate van respect, samenwerking en omgaan met conflict en spanning worden bekeken. Resultaten van onze projecten zijn bijvoorbeeld dat kinderen plezier hebben, mondig worden, meer respect voor de ander gaan tonen, in zichzelf gaan geloven en zelfvertrouwen krijgen. Onze methode bestaat eruit dat vrijwilligers uit de lokale gemeenschap opgeleid worden tot coach. Zij begeleiden de sport- en spelactiviteiten voor de kinderen. Vooraf en na afloop bespreken de coaches de spellen met de kinderen. Vooral de afsluitende discussie is belangrijk omdat daarin de link gelegd wordt tussen het spel en het dagelijkse leven van de kinderen. Wat ze geleerd hebben in het spel kunnen ze dan in de praktijk gaan brengen. Kinderen leren spelenderwijs en lessen blijven hangen als je de activiteiten regelmatig doet. Ze zijn op een gegeven moment zelf in staat zaken bespreekbaar te maken en anders te gaan doen. Dat begint bijvoorbeeld al heel eenvoudig door kinderen erop attent te maken dat regelmatig je handen wassen belangrijk is voor een goede gezondheid. De eeuwige vraag blijft natuurlijk of je alles kunt toeschrijven aan het programma van Right To Play. Maar dat het deels effect heeft, is ongetwijfeld werkelijkheid.

(Marleen Romeny, Right to Play)

Het onderzoek van de Universiteit Utrecht gaf aan dat wij effect hebben of kunnen hebben. We hebben veel discussie over het kwantitatief meten, dat leeft erg bij ons. Maar dat soort onderzoeken kosten veel geld. Dat kwantitatieve onderzoek hoeft niet te dienen voor onze PR te verstevigen, daar geloof ik niet in. Het moet ons wel verder gaan brengen, inzichten geven net zoals ze bij voetbalanalyses doen, het moet verbeterpunten kunnen aandragen.

(Eric van Veen, Richard Krajicek Foundation)

We onderzoeken met het NIVOZ of en hoe we onze effecten nog beter kunnen gaan meten.

(Roel Buikema, Ruud van Nistelrooy Academy)

Kwalitatieve effecten

Het delen van positieve ervaringen is voor veel foundations dé manier de omgeving bewust te maken van de effecten die ze met hun inspanningen bereiken. Het zijn meningen van deelnemers zelf op basis van hun ervaring met een project, tijdens sport of spel of in het speciale onderwijs. Wederom enkele illustratieve citaten:

Ik ben hier altijd. Er moet ook wel wat, maar er mag nog veel meer en er is altijd iemand die echt luistert.

(Deelnemer Bashir van Ruud van Nistelrooy Academy, Nederland)

MYSA has helped me to keep my self-esteem high – where once it was low – because someone else believes in me and will help me.

(Deelnemer van Laureus, Mathare Youth Association, Kenya)

De feedback op de mytylscholen¹⁸, van leraren en leerlingen zelf hebben we het meeste aan. Het gaat om de ‘high five’ bij de 30^e bal die wel over het net gaat. Het gaat om het vergroten van de zelfverzekerdheid met behulp van sport. Het doel is dat je laat zien dat je kunt sporten en dat je daar een positief gevoel bij krijgt.

(Guido Klomp, Esther Vergeer Foundation)

Een paar voorbeelden uit een veelheid van citaten. Het zijn allemaal voorbeelden van gedragsbeïnvloeding die zich het best laten uitdrukken in drie niveaus; bewustwording, het aanleren van vaardigheden en het verankeren en onderhouden van het geleerde. Sportfoundations rapporteren over het jaar 2010 veel en uiteenlopende kwalitatieve effecten. In Tabel 3 zien we een overzicht van effecten die duiden op sociale impact. Specifiek op het niveau van het individu, de groep en de maatschappij. Hierbij kan gedacht worden aan vergroten van zelfverzekerdheid (individueel), samenwerken met anderen (groep) en sociale cohesie in een wijk (samenleving). Door het gebruiken van deze drie niveaus ontstaat het volgende beeld.

Foundation	Individu	Groep	Maatschappij
Johan Cruyff Foundation			Enthousiasme bij bewoners (nieuwe ontmoetingsplaats in directe woonomgeving).
		Toename in voetbalfrequentie en verbetering voetbalprestaties.	
Richard Krajicek Foundation		Ontmoetingsplek; directe contacten en plezier!	
		Toegankelijk (georganiseerd) sporten (Krajicek clubs). Stimuleren eigenaarschap van initiatiefnemers	Positieve beoordelingen over de courts binnen gemeenten.
Esther Vergeer Foundation	Integratie en zelfredzaamheid van het gehandicapte kind bij de sportverenigingen.		
Bas van de Goor Foundation	Bewustwording door clinics, sportdagen, sportkampen en speciale evenementen (Atlas Diabetes Challenge).		
	Vergroten betrokkenheid door vergaren 'Challenges' vanuit het veld.		
Dirk Kuyt Foundation	Sociaal welzijn: blijdschap, leuke dag voor (gehandicapten) kinderen.		
Ruud van Nistelrooy Academy	Sociaal bewustzijn: ontdekken en ontwikkelen (benutten van je capaciteiten en je 'zijn' en geven van vertrouwen) van je eigen talenten door naschoolse opvang in groepen van maximaal 15 jongeren.		
Stichting Lornah Kiplagat Foundation			Foundation in opstart: strategische planning afgerond, start fundraising en uitvoering projectplanning, duurzame samenwerking Hogeschool Utrecht.
Tommy Berden 'Squashing Kids'	Kinderen blijvend in beweging gekregen door kennismakings- en naschoolse lessen squash in achterstandswijken.		
Giovanni van Bronckhorst Foundation	Begeleiding van aanstaande moeders tijdens hun zwangerschap en bij de bevalling, die door hun sociale positie niet thuis kunnen bevallen. Hierdoor neemt de overlevingskans van de pasgeboren kinderen toe. (Sophia Project Rotterdam).		
Livestrong (Lance Armstrong)		Voorzien in maatwerk, heel gericht in verschillende doelgroepen (Latino's volwassenen, jongeren etc.) door community 'engagement' programma's.	
			Bijdrage aan doorbreken van 'stigma en stiltes' van kanker in de wereld.
	Psychische, emotionele en praktische ondersteuning door 600 activiteiten (rally's, Festivals, spreekbuurten, sociale evenementen, themadagen, trainingsdagen voor patiënten begeleiders).		
	95 % tevredenheid op schoolprogramma actie tijdens Livestrong Day in samenwerking met promoties in NIKE stores, TV, Radio en beurzen.		
Andre Agassi Foundation for Education	Aanbieden van alternatieve onderwijsmethode in de vorm van kleinere klassen, focus op meer ondersteuning in tijd en vanaf jongere leeftijd (fulltime kindergarten).		
Right to Play (Johann Olav Koss)	Gedragsverandering ter verbetering van de gezondheid, ontwikkelen sociale vaardigheden en (sport)participatie vrouwen.		
Laureus	Verminderen van negatief gedrag (drugsgebruik, betrokkenheid bij criminaliteit ed.) en toename van positief gedrag bij lange projectdeelname.		
	Toename positieve gevoel binnen de groep bij lange projectdeelname.		

Tabel 3: Voorbeelden kwalitatieve effecten sportfoundations 2010¹⁹

Het effectief meten van de kwalitatieve effecten in deze relatief jonge ‘sector’ is nog in volle ontwikkeling. Dit blijkt ook uit onderzoek van de Bas van de Goor Foundation. Kwalitatieve metingen leveren daar positieve effecten op, maar tegelijkertijd is meer en langduriger wetenschappelijk onderzoek nodig om dit steviger te onderbouwen. Het volgende voorbeeld illustreert dit.

Vanuit MVO-gedachten hebben we met een extern onderzoeksbureau gekeken naar de effecten van bloedsuikerspiegel voor, tijdens en na de sportkampen. Daar zagen we een positieve beweging. Maar we konden nog niet spreken over een isolatie van de gunstige effecten. Daar was de periode te kort voor. Daarom willen we nu deze vorm van meting ook over wat langere periode gaan doen via een internetapplicatie, daar kijken we nu naar. We krijgen dan nog betere inzichten in ons werk en de effecten op de groep die we aanspreken.

(Bas van de Goor, Bas van de Goor Foundation)

Kwantitatieve effecten

Naast kwalitatieve effecten (zie Tabel 4) bestaan kwantitatieve effecten waaruit maatschappelijke impact kan blijken. Het aantal uitgevoerde activiteiten en projecten, de omvang van de doelgroepen (deelnemers, website bezoekers en Twitter-volgers) die worden bereikt en de middelen (*hard- en software*²⁰) die de uitvoering van de sociale programma’s ondersteunen, zijn daar de meest voorkomende van. Maar ook cijfers over bijvoorbeeld de toenames van duurzame verenigingsdeelname, gerelateerd aan stimulerende werking van sportfoundations, zijn slechts in enkele gevallen benoemd of aangetroffen. De volgende twee citaten illustreren de waargenomen kwantitatieve effecten:

We kijken vooral naar cijfers. Hoeveel kinderen starten en gaan uiteindelijk ook structureel door met de squashsport. Daarnaast hebben we regelmatig evaluaties met de woningbouwverenigingen: hoe zij het programma ervaren. Hun waarneming is positief, maar tegelijkertijd is dat ook subjectief. Het blijft lastig te bepalen of de verbeterde leefbaarheid in de wijk expliciet is toe te schrijven is aan de jeugd die minder aan het ‘hangen’ is, maar staat te spelen in een squashcentra.

(Tommy Berden, Squashingkids)

We kijken nu wel hoeveel kinderen er doorstromen naar een vereniging. Maar we hechten meer waarde aan de evaluaties met de mytylscholen. Samen goed kijken naar de inhoud van het aanbod, wat we extra kunnen doen en luisteren naar de reacties van de leerlingen en ouders.

(Guido Klomp, Esther Vergeer Foundation)

Foundation	Activiteiten per jaar (2010)	Deelnemers (2010)	Sociale media (2012)	Hard- en software (2009/2010)
Johan Cruyff Foundation	• 140 georganiseerde activiteiten per court	• 25 – 30 deelnemers per court activiteit (> 10.000 deelnemers aan events per jaar) • 80% uit jongens • Meerderheid is allochtone jongens	• Twitter (volgers): 1.550 foundation 237 johancruyff • Website bezoekers: 24.912 (p/jr)	• > 138 (inter)nationale courts • 11 Officiële court aanvragen • 32 Ambassadeurs • 62 ondersteunende bedrijven
Richard Krajicek Foundation	• ± 100 georganiseerde activiteiten per playground • 2 sportleiders events • Scholarships • Krajicek Stages & Keuzenvak op MBO (pilot). • Opening 10 nieuwe playgrounds • wethoudersbijeenkomst voor 50 grotere (deel) gemeenten • kennisuitwisseling met de Nadal foundation. • Gesprek met nieuwe minster van VWS	• ± 40 gebruikers (kids/ouders) per playground per dag. (> 1 miljoen per jaar) • > 100 Sportleiders • 74 Scholarships (125 in 2011) • 10 deelnemers in MBO pilot	• Twitter: 3.445 Richard Krajicek	• 70 playgrounds (80 in 2011) • 10 Krajicek Sportclubs
Esther Vergeer Foundation	• ± 40 Sportdagen en clinics	• ± 2.000 deelnemers kinderen	• Twitter: 4.038 Esther Vergeer	• 4 Ambassadeurs
Bas van de Goor Foundation	• ± 20 activiteiten per jaar (clinics, sportdagen, -kampen en speciale <i>challenges</i>)	• 396 deelnemers met diabetes bij de verschillende evenementen	• Twitter: 196 foundation 1.376 Bas van de Goor • Website bezoekers: 18.825 unieke (p/jr)	• 22 Ambassadeurs
Dirk Kuyt Foundation	• ± 40 events	• tussen 2.400 en 3.000 kinderen	• Twitter: 264.751 Dirk Kuyt	• 17 structurele fundingpartners 'Dirk Selectie'
Ruud van Nistelrooy Academy	• 4 groepen (projecten)	• 60 deelnemers in naschoolse opvang	• Twitter: 153.604 Ruud van Nistelrooy	• 3 participerende (deel)gemeenten
Stichting Lornah Kiplagat Foundation	De foundation is in opstart en de kwantitatieve resultaten bestaan hoofdzakelijk uit fundraising voor het over enkele jaren in de toekomst gelegen hoofddoel.			
Tommy Berden 'Squashing Kids'	• > 100 schoolclinics • > 1.000 naschoolse lessen • > 5 jeugdtoernooien • 1 nieuwe squash vereniging	• 3.623 kinderen • 46 scholen • 435 kinderen in naschoolse opvang (squashles) • 55 kinderen als nieuw verenigingslid	• Twitter: 4 Tommy Berden	• 10 sportbegeleiders • 4 participerende sportcentra en (deel)gemeenten
Giovanni van Bronckhorst Foundation	• 2 projecten	• 1.100 geboortes vanaf de start • 34 leerlingen in naschoolse opvang (2011)	• Twitter: 23.825 Giovanni van Bronckhorst (the_real_gio)	• Samenwerking sophia kinderziekenhuis Rotterdam • Samenwerking Feyenoord en gemeente Rotterdam
Livestrong (Lance Armstrong)	• 600 activiteiten (rally's, Festivals, spreekbuurten, sociale evenementen, themadagen).²¹ • Jaarlijkse expertmeeting met deelnemers (170) en organisatie (98) uit het veld • Special events: Livestrong Day	• 608.000 mensen support en informatie verstrekt. • 1.5 miljoen studenten en 80.000 docenten bewust gemaakt van de risico's van kanker tijdens • 2.000 verzorgers/ verplegers	• Twitter: 139.424 Livestrong 3.093.304 Lance Armstrong	• 500 Livestrong Leaders (wereldwijd) die 30.000 uur hebben besteed aan Livestrong in 2010 • 8 nationale centra met maatwerk faciliteiten op gebied van nazorg (Survivorship Center of Excellence Network) • Doorlopend educatieprogramma

Foundation	Activiteiten per jaar (2010)	Deelnemers (2010)	Sociale media (2012)	Hard- en software (2009/2010)
				voor verzorgers/ verplegers
Andre Agassi Foundation for Education	• 1 project: collegegeld vrij onderwijs-programma • Uiteenlopende events	• 1.065 kinderen	• Twitter: 40.681 foundation	• Locale samenwerking met overheid organisaties in Nevada en Las Vegas
Right to Play (Johann Olav Koss)	• 49 sport en spel programma's in 21 landen • Scala aan speciale evenementen: festivals, zomerkampen.	• 1.177.000 participerende kinderen (50 % meisjes).	• Twitter: 853 (nl), 2.024, (UK), 4.624 (CA), 2.562 (int), 1.197 (USA). • 2.583 Johann Olav Koss (Johannkoss)	• 15 ondersteunende overheidspartijen • 400 Ambassadeurs • 13.000 actieve leaders
Laureus	• ± 90 projecten wereldwijd op alle continenten	• 320.000 deelnemers	• Twitter: 2.238 (INT), > miljoenen volgers bij 46 sportlegenden	• 46 sportlegenden

Tabel 4: Kwantitatieve effecten sportfoundations 2010 ²²

Neveneffecten

Naast de kwalitatieve en kwantitatieve effecten zijn een aantal neveneffecten gesignaleerd (zie Tabel 5). Effecten die laten zien dat sportfoundations zich ook gaan ontpoppen tot expertpartners op sociale innovatie. Nationaal gezien is de Richard Krajicek Foundation hier een goed voorbeeld van. Dit is een organisatie die met haar activiteiten meer neveneffecten veroorzaakt zoals het opleiden van vrijwilligers met een scholarships²³. Daarnaast weet Krajicek, net als Cruyff en Armstrong invloed uit te oefenen op de maatschappelijke en politieke agenda. Een ander neveneffect is dat sportfoundations elkaar financieel steunen en een start maken met samenwerken. Zonder altijd met een even duidelijke verwijzing te komen merken sportfoundations op dat ze soms eerder als bedreiging worden gezien door gevestigde instituties dan als welkome partners in spé. De volgende citaten geven mede een illustratie van de gesignaleerde neveneffecten.

Onze rol is dat we faciliteren, adviseren, begeleiden. Ze mogen onze naam gebruiken om het te verkopen aan andere partijen zoals woningbouwcoöperaties en wethouders. De initiatiefnemers moeten zelf bijvoorbeeld een begroting maken. Wij geven het altijd terug. Mensen moeten er zelf mee aan de slag om alles gerealiseerd te krijgen. Maar we stellen wel harde voorwaarden aan de software, 9 uur sport- en spelbegeleiding per week is een vereiste. Daarnaast stellen we studiefaciliteiten (Krajicek scholarship) ter beschikking en ondersteunen met het opzetten van een sportclub (Krajicek sportclub) aangevuld met allerhande middelen zoals T-shirts, pasjes ed. We stimuleren mensen op allerlei manieren om de sociale impact op en rondom de playground te vergroten. Dit soort zaken zijn we aan het doorontwikkelen en we zien dat het werk, er komen iedere dag veel "gasjes" op af. We willen met de clubsfeer en de daarbij behorende trainingen iets meer structuur aanbrengen. Er zijn vaste trainingsdagen. De training heeft een begin - warming-up - en eind (cooling down). Dit leidt tot het bijbrengen van meer discipline, verantwoordelijkheidsbesef en sociale betrokkenheid. Zaken die je ook bij een sportvereniging hebt.

(Eric van Veen, Richard Krajicek Foundation)

In eerste instantie waren we een organisatie die aanvragen kreeg voor de gehandicaptensport, nu zijn we veel meer "meedenker" en spin in het web, we brengen partijen bij elkaar in de breedtesport maar

zullen ons ook meer gaan bemoeien met talentontwikkeling', we willen meer stem hebben in de doorstroming als we zoveel geld steken in die onderkant.Wij werven de middelen omdat die vaak bij bonden niet aanwezig zijn.....We financieren ook veel andere projecten bij collega sportfoundations.

(Carole Thate, Johan Cruyff Foundation)

Squashingkids is een succesvol traject als je het hebt over jeugdontwikkeling, echter het is niet onze verantwoordelijkheid het 'concept' naar 200 landelijke centra te brengen. Jeugdsportontwikkeling is in essentie een verantwoordelijkheid van de bond...Bonden hebben de neiging angstig te zijn, ze lijken bang dat andere initiatieven hun rol gaan overnemen, dat is jammer.

(Tommy Berden, Squashingkids)

Foundation	Neveneffecten (voorbeelden)
Johan Cruyff Foundation	• Samenwerking met en cofinancier van collega foundations • Kennisexpert voor landelijke en lokale overheden op het gebied van jeugd, sport en wijken • Intensieve ondersteuning vanuit bedrijfsleven • Samenwerking met 10 sportbonden • Internationale uitbreiding & projecten
Richard Krajicek Foundation	• Kennisexpert voor landelijke en lokale overheden op het gebied van jeugd, sport en wijken • Gecertificeerd opleidingsinstituut voor sport- en spelbegeleiders in de wijk • Scholarships (studiebeurs) in ruil voor 100 vrijwillige uren in en rond de <i>playgrounds</i> • Krajicek Sportclubs: duurzame ondersteuning (<i>software</i>) door gepassioneerde en getrainde begeleiders en vrijwilligers, Werven en binden van kinderen, (mede) organiseren van evenementen, beheersbaar houden. Kortom 'eigenaarschap' en 'tussenpersonen': verbinders in de wijk • Leerstoel aan de Universiteit van Utrecht (2007) • Maatschappelijke participatie (stage, onderwijs (MBO, scholarships) en werk) • Samenwerking met collega foundations waaronder Nadal en Cruyff
Esther Vergeer Foundation	• Verbetering imago gehandicaptensport • Actief neerzetten paralympische helden (ambassadeurs) • Samenwerking met collega sportfoundations (waaronder Cruyff) • Toename participatie gehandicaptensport in verenigingsverband (ism. Special Heroes) • Bewustwording bewegingsdocenten van bewegingsmogelijkheden gehandicaptensport
Bas van de Goor Foundation	• Kennisexpert en specialist op vlak van diabetes en het belang van bewegen • Samenwerking met collega sportfoundations (waaronder Cruyff)
Dirk Kuyt Foundation	• Toename participatie gehandicaptensport in verenigingsverband (geen cijfers beschikbaar) • Vrijwillig opgestarte fundraising activiteiten door toeschouwers waaronder ouders
Ruud van Nistelrooy Academy	• Persoonlijke ontwikkeling van coaches die kinderen begeleiden.
Stichting Lornah Kiplagat Foundation	• Lornah Kiplagat heeft op persoonlijke titel er voor gezorgd dat een aantal Keniaanse studenten in de USA konden gaan studeren • Intensieve samenwerking met Hogeschool van Utrecht (uitwisselingsprogramma met project in Kenia)
Tommy Berden 'Squashing Kids'	• Start Squashvereniging Amsterdam in Amsterdam-West, waarbij ouders uit de wijk in het bestuur hebben plaatsgenomen.
Giovanni van Bronckhorst Foundation	• Foundation in opstart, nog geen neveneffecten zichtbaar.
Livestrong (Lance Armstrong)	• Databeheerder patiënten voorkeuren/wensen • Kenniscentrum door antistigma-campagne • Politiek draagvlak door bepleiten belangen op het vlak van gezondheidsvoorzieningen in de USA • Partnerships in meerdere landen • Wetenschappelijk bijdrages door uiteenlopende onderzoeken mbt kanker (zoals Global Economic Cost of Cancer), donaties en Co-sponsoring topconferentie met wereld kankerdeskundige
Andre Agassi Foundation for Education	• 100 % van de 'afgestudeerden' zijn toegelaten tot het hoger onderwijs • Minder uitstroom van kinderen uit basisonderwijsprogramma • Vermelding van adequaat middelbaar onderwijs in Nevada (VS) • Positieve leesresultaten onder kleuters (kleuters lezen eerder)
Right to Play (Johann Olav Koss)	• Sociale innovatie partner van sport- en spelprogramma's die zowel duurzaam als herinzetbaar zijn • Opleider van lokale coaches • Kennisexpert voor Verenigde Naties en nationale overheden
Laureus	• Cofinancier van collega foundations

Tabel 5: Neveneffecten sportfoundations 2010

Veldsupport

Sportfoundations acteren in een veld waarin ook veel geïnstitutionaliseerde organisaties als sportbonden, koepelorganisaties, belangenbehartigers sinds jaar en dag actief zijn. De betrokken sportdeskundigen van deze organisaties beschouwen sportfoundations allemaal als welkome nieuwe aanvulling. Zeker daar waar het gaat over het vergoten van maatschappelijke impact op sport en spel, gezondheid en onderwijs. Her en der wordt dit positieve signaal door de betrokken sportdeskundigen voorzien van een kritische noot en advies. Onderstaand vier citaten die dit illustreren:

Sportfoundations leveren een directe concrete bijdrage aan mensen, het is heel aangrijpbaar en toonbaar die dingen die Bas van de Goor bijvoorbeeld doet met zijn foundation. Het werk van sportfoundations is goed voor de sportparticipatie en daarmee de gezondheid en welzijn van mensen.

(André Bolhuis, Voorzitter NOC*NSF)

De naamgevers van sportfoundations zouden zich meer bewust moeten zijn van hun krachtige naam en die gebruiken om daadwerkelijk meerwaarde te organiseren door veel harder te roepen, deel te nemen aan maatschappelijke discussies en het politieke spel door bijvoorbeeld gezamenlijke statements te maken dat sport en spel op jonge leeftijd onlosmakelijk leidt tot betere schoolprestaties.

(Cees Vervoorn, Lector Topsport & Onderwijs Hogeschool van Amsterdam)

Enerzijds vind ik het wel jammer dat de initiatieven van Johan Cruyff Foundation en Richard Krajicek Foundation ten aanzien van de courts blijkbaar nodig zijn. Men zou kunnen zeggen dat zij eigenlijk de voedselbanken voor de sport zijn, want primair vind ik dat de aanleg van dit soort voorzieningen een taak is van de lokale overheden. Onder druk van bezuinigingen hebben lokale overheden hier hun verantwoordelijkheid niet volledig kunnen nemen. Het is aan de lokale politiek om te zorgen dat de gemeentes zelf de aanleg van dit soort voorzieningen ter hand nemen.

(Mark Monsma, Coördinator Samenleving, Welzijn en Ruimte, Program Office Olympisch Plan 2028)

Dat klopt, het zijn twee werelden, sportfoundations en bijvoorbeeld die van sportbonden. Er moet dus een vertaalslag zijn. Vanuit de passie en de vrijheid die sportfoundations hebben, is het de kunst elkaars kracht te begrijpen, maar vooral niet proberen in te kapselen. Instituten (zoals bonden) moeten gaan ervaren dat meedoen werkt en dat sportfoundations best wel voorop mogen staan. Dat is toch niet erg, topsporters zijn niets meer maar hebben wel een sterk merk. Het kan grote impact hebben op dingen die je ook als instituut wilt bereiken. Als foundations moet je ook instituten begrijpen. Maar verwacht niet van elkaar dat je dezelfde taal gaat spreken. Kijk, in de topsport staat de tegenstander vaak recht tegenover je. Dat is overzichtelijk. In de wereld daarbuiten is dat veel lastiger. Daar moet je veel meer wheelen en dealen met alle partijen om je heen.

(Trinko Keen, directeur Jeugd sportfonds)

Conclusies

Sportfoundations zijn vernieuwende, ondernemende organisaties. Nieuwkomers met passie die hun ambities laten zien. Als relatief jonge spelers in de wereld van de sport houden ze bestaande instituties scherp. Via nieuwe toegevoegde sociale waardecreaties, zijn sportfoundations hun plaats in het maatschappelijke veld aan het bepalen. Daarbij is het voor hen een uitdaging de juiste financiële en andere middelen te vinden. Middelen die nodig zijn om programma's te realiseren. Naast sociale drijfveren zijn daarom ook ondernemende competenties van belang om tot gezonde bedrijfsvoering te komen en om de kwaliteit van de gewenste sociale effecten te bewaken of te versterken. De kunst dit alles goed te doen draagt bij aan het behoud van de felbegeerde sportheldenstatus en komt de persoonlijke reputatie ten goede.

Op basis van de vergaarde gegevens kan worden geconcludeerd dat sportfoundations sociale impact hebben op individuen, groepen en op bredere maatschappelijke actoren. Ook blijkt dat sportfoundations:

- in staat zijn met één krachtige bron, de ex-topsporter, grote groepen mensen te bereiken;
- 'nabijheid' weten te creëren met een sportheld of een van de ambassadeurs bij een individu, groep of in een samenleving (wijk);
- groepen mensen weten te formeren met meningen die overeenstemming vertonen.

Sportfoundations zijn in staat om binnen relatief korte tijd initiatieven op creatieve wijze te realiseren. Ze bereiken groepen in de samenleving vanuit het netwerk (*community*) denken. Daarnaast worden de benodigde middelen aangetrokken, om vervolgens te starten met het beïnvloeden van maatschappelijke onderwerpen als sport, gezondheid of onderwijs. Ze scheppen als het ware nieuwe subculturen. Deze hebben vaak niets met de georganiseerde sport te maken, maar zijn wel van belang bij de actuele vraag hoe we ruim 1,7 miljoen burgers aan het bewegen krijgen in het kader van het verhogen van de participatiegraad naar 75 %. Een prachtige kans voor (ex)topsporters met een sportfoundation hier ook hun bijdrage aan te leveren. Sportfoundations zijn maatschappelijk waardevolle organisaties die passen in deze tijd. We gaan immers meer van publiek naar privaat en zoeken daar de beste samenwerking in op. Het gedachtegoed dat in Engeland de *Big Society*²⁴ wordt genoemd is daar een goed voorbeeld van. Initiatieven van (ex) topsporters om een sportfoundation op te zetten sluiten goed aan bij het doel te komen tot een kleinere overheid.

Geconcludeerd kan ook worden dat de ontwikkeling van het meten van de invloed van sportfoundations, maar ook daarbuiten, groeiende is. Sportfoundations zijn met behulp van externe partijen hun weg aan het vinden naar betrouwbare meetmethodes. Het meten gebeurt nu door middel van het bijhouden van kwantitatieve data aangevuld met kwalitatieve data bijvoorbeeld uit casestudies. De stap naar 'actieonderzoek-evaluaties' (gedetailleerd en zorgvuldig kijken hoe en waarom de sociale impact werkt) is deels aangetroffen. Het ontbreekt in de meeste gevallen nog aan managementinformatiesystemen waaruit deze gegevens eenvoudig kunnen worden geproduceerd.

Met dit eerste verkregen inzicht blijkt ook dat sportfoundations zich kunnen ontpoppen tot krachtige organisaties voor zover dat nog niet is gebeurd: organisaties waar vanuit samenwerkingsverbanden tot stand komen en missie- en marktgedrevenheid bij elkaar komen en consensus wordt gevormd. Het resultaat is een meerwaarde

voor verschillende partijen. Sociale impact voor de sportfoundation en de overheden, sociale én economische impact voor het bedrijfsleven.

Tot slot wil ik nogmaals zijdelings refereren aan de waarneming, gedaan door meerdere medewerkers van sportfoundations, dat bestaande instituties hen regelmatig in eerste instantie als concurrerend of zelf bedriegend ervaren.

Aanbevelingen

Sociale impact kunnen genereren is één. Hoe het nog beter kan is een tweede²⁵. Per belanghebbende (overheden, het bedrijfsleven en sportfoundations) kom ik voor dit eerste deel van ‘Goud in de samenleving’ tot de volgende aanbevelingen.

Voor de overheid

De doelen van de overheden, bonden, belangenkoepels, verenigingen, de sportfoundations en ook het bedrijfsleven liggen niet mijlenver uit elkaar. Uit dit onderzoek blijkt dat (ex)topsporters met hun sportfoundations in staat zijn sociale impact te genereren. Impact die in de beleidsvorming van zowel de landelijke als de lokale overheid waardevol is voor het behalen van hun uiteenlopende doelen. Concreet betekent dit dan het intensiveren van de samenwerking met sportfoundations en wel vanaf het moment van de beleidsvorming. Lokaal, door duurzame samenwerkingsverbanden te realiseren bij de uitvoering van de Wet Maatschappelijke Ontwikkeling (WMO).²⁶ Landelijk, door een krachtiger verbinding en participatie met de Olympische ambities voor 2028 en het onderzoeken van nieuwe waardeproposities vanuit bonden en belangenorganisaties.

Voor het bedrijfsleven

Sportfoundations zijn voor het bedrijfsleven belangrijke partners om invulling te geven aan MVO. Een scala aan kansen op het vlak van sport, educatie, gezondheid en welzijn en doelgroepen is te bedenken. Goed doordachte coproductie(s) van bedrijfsleven, sportfoundations en eventuele overheden levert het bedrijfsleven, zoals bijvoorbeeld verzekeraars, naast sociaal aanzien ook economische meerwaarde op. In het ‘veld’ van de sport zijn de samenwerkingsverbanden als van Achmea met de Health centers, het Holland Heineken Huis en Goud op de Werkvloer hier voorbeelden van. Concreet betekent dit het vinden van gemeenschappelijke belangen en meerwaardes die aansluiten bij elkaars doelstellingen.

Voor de sportfoundations

(Ex)topsporters met hun sportfoundations kunnen inspelen op hoogwaardige maatschappelijke vraagstukken en een belangrijke rol spelen bij het oplossen ervan. Concreet kan dit bijvoorbeeld door als groep (platform) én als invloedrijke sportheld statements te maken richting de politiek. Het vergroten van de bewegingsparticipatie en het bestrijden van overgewicht zijn hier slechts twee sprekende voorbeelden van. Maar er zijn veel maatschappelijke vraagstukken die steun nodig hebben. Voor sportfoundations vormen vele daarvan unieke kansen om hun doelstellingen te verwezenlijken.

Het aangaan van duurzame samenwerking met het bedrijfsleven en overheden draagt bij aan de financiële gezondheid van foundations op de lange termijn. Deze vormen van samenwerking dwingen tegelijkertijd ook het in kaart brengen af van de effecten van de activiteiten van de sportfoundations over een langere periode. Dit zal de positie van sportfoundations kunnen bekrachtigen en draagt weer bij aan nieuwe duurzame financiering.

In de uitvoering van de sociale programma's en het bereiken van duurzame sociale impact blijft goede samenwerking met verenigingen van belang. Dit kan bijdragen aan blijvende sportparticipatie. Het Jeugdportsfonds mag in dit kader zeker niet vergeten worden als belangrijke katalysator.

Weten is meten en geeft meer inzichtelijkheid en kracht aan het werk van sportfoundations. De jonge en ambitieuze sportfoundations zijn zich in staat te ontwikkelen tot ware kenniscentra. Centra waar doen én denken worden gecombineerd. Het vinden van de juiste prestatie-indicatoren en slimme methodes (die niet teveel vragen van de beperkte middelen) is nog een kunst. Bij kwalitatief meten kan gedacht worden aan directe effectmetingen, door bijvoorbeeld de sportervaring en -beleving van de deelnemers te meten²⁷ (*cloud reviews*). Dit kan al door simpelweg te vragen, waarom iemand is teruggekomen of door het geven van een tevredenheidcijfer. Bij het kwantitatief meten zijn objectieve normmeting zoals de toenemende participatiegraad en ledenaantallen bij een vereniging een graadmeter. De stap naar 'actieonderzoek-evaluaties' (gedetailleerd en zorgvuldig kijken hoe en waarom de sociale impact werkt) is een uitdaging, maar wel een die indien gerealiseerd zal helpen om de realisatie van sociale impact door sportfoundations stevig te bekrachtigen.

Appendix 1: Onderzochte sportfoundations

1. Johan Cruyff Foundation
2. Richard Krajicek Foundation
3. Esther Vergeer Foundation
4. Bas van de Goor Foundation
5. Dirk Kuijt Foundation
6. Ruud van Nistelrooy Academy
7. Tommy Berden (Nextsquash)
8. Giovanni van Bronckhorst Foundation

Internationaal:

9. Lornah Kiplagat Foundation
10. Andre Agassi Foundation
11. Johann Olav Koss (Right to Play)
12. Lance Armstrong Foundation
13. Laureus

Appendix 2: Geparticipeerde sportdeskundigen

1. dr. J.H.A. (André) Bolhuis, Voorzitter NOC*NSF
2. Mr. Johan Wakkie, Directeur KNHB, voorzitter van het Jeugdportfonds en lid van club van 2028
3. M.J. (Maarten) Schallenberg MSc, beleidsmedewerker directie sport, Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
4. dr. Cees Vervoorn, Lector Hogeschool van Amsterdam
5. George de Jong, Directeur Innosports
6. Trinko Keen, Directeur Jeugdportfonds
7. Mark Monsma, Coördinator Samenleving, Welzijn en Ruimte Olympisch plan 2028
8. Richard Kaper, Hoofd NOC*NSF Sportparticipatie

Literatuur

- Alter, K., Social Enterprise Typology, Virtue Ventures LLC, 2007.
- Breedveld, K, en D. Romijn en A. Cevaal, Scoren op het Cruyff Court, winnen in de wijk, W.J.H. Mulier Instituut | Arko Sport Media, mei 2009.
- Coalter, F., Realising the Potential: The Case for Cultural Services: Sport. Edinburgh: Centre for Leisure Research, University of Edinburgh, 2001.
- Coalter, F., Allison, M. and Taylor, J., The Role of Sport in Regenerating Deprived Urban Areas. Edinburgh: Scottish Executive Central Research Unit, 2000.
- Coing, H., Remarks on history of Foundations and their rol in Promotion of Learning', Minerva (1981, volume 19, number 2, 271-281)
- Dahrendorf, R. Die Zukunft der Bürgergesellschaft. In: Guggenberg en Hansen (1993) p. 67-72.
- Gardner, J.R. Oral History and Philanthropy: Private Foundations, The Journal of American History, Vol. 79, No. 2 (Sep., 1992), p. 601-605.
- Have, S. ten, en Have, W. ten, en Jansen, B., Het veranderboek, Mediawerf, Amsterdam, 2010, p. 56.
- Hildebrandt, V.H., Een vitale leefstijl loont, TNO en PWC, 19 september 2011
- Knippen, M., Lorna Kiplagat: Het meisje van de nacht, Conserve, 2007.
- Latané, B., The psychology of social impact, American Psychologist, 36, 1981, p.343-356.
- Olympic News (www.olympic.org), Olympic Games as a driver for human development, 11 mei 2011.
- Renz, L., International grantmaking: A report on U.S. foundation trends, Foundation Center (New York, NY), 1997.
- Richard Krajicek Foundation, Jullie maken het verschil, Verslag Richard Krajicek Foundation Expertmeeting, 13 januari 2011.
- Right To Play, 'Results, Our Report on Progress: 10 Years of play 2000 | 2010'.
- Romijn, D en A. Cevaal en C. Van Lindert, Sportprojecten voor jeugd met beperking op waarde geschat, W.J.H. Mullier Instituut, juli 2011.
- Schippers, E., Beleidsbrief sport, VWS, 19 mei 2011.
- Smeets, M., De Lance factor, Nieuw Amsterdam, 2011
- Sport England, Guidance on measuring the Impact of interventions for National Governing Bodies of Sport Main Report. London: Sport England, 2008
- Verlaat, M. van 't, Sportbonden slagen er nauwelijks in om marktgerichter te werken, www.uu.nl, mei 2005.
- Vermeulen, J en P. Verweel en E. van Veen, De Richard Krajicek Foundation maakt het verschil in de buurt, USBO, Universiteit Utrecht i.s.m. Richard Krajicek Foundation, mei 2010.

Websites

<http://fitamball2011.de/>
www.agassifoundation.org
www.bvdgf.org
www.cruyff-foundation.org
www.dirkkuytfoundation.nl
www.efc.be
www.esthervergeerfoundation.nl
www.guidestar.org
www.krajicek.nl
www.laureus.com
www.livestrong.org
www.lornahkiplagatfoundation.nl
www.olympic.org
www.righttoplay.nl
www.ruudvannistelrooyacademy.nl
www.squashingskids.nl

Eindnoten

1 <http://fitamball2011.de/>

2 V.H. (Vincent) Hildebrandt, 'Een vitale leefstijl loont', TNO en PWC, 19 september 2011

3 Edith Schippers, Beleidsbrief sport, VWS, 19 mei 2011.

4 www.olympic.org, 'Olympic Games as a driver for human development', Olympic news, 11 mei 2011.

5 K. Breedveld, D. Romijn en A. Cevaal, "Scoren op het Cruyff Courts, winnen in de wijk", W.J.H. Mullier Instituut | Arko Sports Media, mei 2009.

6 J. Vermeulen, P. Verweel en E. van Veen, "De Richard Krajicek Foundation maakt het verschil in de buurt", USBO, Universiteit Utrecht i.s.m. Richard Krajicek Foundation, mei 2010.

7 D. Romijn, A. Cevaal en C. Van Lindert, "sportprojecten voor jeugd met beperking op waarde geschat", W.J.H. Mullier Instituut, juli 2011.

8 "Gospel of wealth": Het belang van accumulatie van welvaart en het leveren van een bijdrage aan welwillende goede doelen in J. R. Gardner, 'Oral History and Philanthropy: Private Foundations', The Journal of American History, Vol. 79, No. 2 (Sep., 1992), pp. 601-605

9 www.efc.be

10 Renz, L., 'International grantmaking: A report on U.S. foundation trends', Foundation Center (New York, NY), 1997.

11 Alter, K., Social Enterprise Typology, Virtue Ventures LLC, November 2007.

12 De internationale Laureus Sport for Good Foundation verzorgt overal ter wereld lokale projecten omtrent sociale vraagstukken. Zij doet dit door het inzetten van 46 grote sportlegenden die verenigd zijn in de Laureus World Sports Academy. Zij zetten zich op vrijwillige basis in als ambassadeur voor de Laureus Sport for Good Foundation. Zij genereren aandacht voor sociale vraagstukken, waar de maatschappij mee te kampen heeft.

13 Aangescherpte weergave die is geïnspireerd op het schema: 'Twijjnstra Gudde en het veld van sport' in 'Meer kracht voor sport; Hoe kunnen sportorganisaties en overheden verder professionaliseren en beter samenwerken'. Twijnstra Gudde.

14 Latané, B. (1981). The psychology of social impact. *American Psychologist*, 36, 343-356.

15 Coalter, F. (2001) *Realising the Potential: The Case for Cultural Services: Sport*. Edinburgh: Centre for Leisure Research, University of Edinburgh en Coalter, F., Allison, M. and Taylor, J. (2000) *The Role of Sport in Regenerating Deprived Urban Areas*. Edinburgh: Scottish Executive Central Research Unit.

16 Have, S. ten, en Have, W. ten, en Jansen, B., *Het veranderboek*, Mediawerf, Amsterdam, 2010. p. 56.

17 Nationale sportkoepelorganisatie in Engeland

18 School voor lichamelijk gebrekkige kinderen, genoemd naar een meisje uit het sprookje L'oiseau bleu (1909) van Maeterlinck

19 zie voor bronnen literatuurlijst

20 *Hardware en software*; terminologie die door Richard Krajicek Foundation wordt gebruikt. De *playground* symboliseert de *hardware*. De noodzakelijke opleiding, begeleiding en ondersteuning, de *software*. De overtuiging is dat juist de combinatie tussen *hard- & software* het succes bepalen.

21 2009

22 zie voor bronnen literatuurlijst. Twitter data betreffen aantal volgers per 22-10-2011.

23 Studiebeurs

24 Het doel van de Big Society is het creëren van een klimaat dat de lokale burgers en gemeenschappen in staat stelt te bouwen aan een grote maatschappij (Big Society) die de macht van politici teruggeeft aan de burgers. Zie ook <http://www.thebigsociety.co.uk>

25 Hoe het creëren van sociale impact bij sportfoundations strategisch, procesmatig en organisatorisch meer gedetailleerd kan worden verklaard is het onderwerp in het tweede deel van deze trilogie "Goud in de samenleving".

26 De Wet die regelt dat mensen met een beperking de voorzieningen, hulp en ondersteuning krijgen die ze nodig hebben.

27 Haan, E. de, Duckworth, A. "Issue, wat werkt?!", Tijdschrift voor coaching september nr.3 2010, p 78.